

Сьведка і стваральніца гісторыі

Прадмова

Біяграфія прафэсара Эльжбеты Смулковай — ня толькі кніга пра жыццё выдатнага вучонага і дыплямата. Яе асабістая гісторыя — жывое сьведчаньне найноўшай гісторыі, галоўныя і часам найбольш трагічныя падзеі якой спляліся ў лёсе аднаго чалавека. Спакойнае жыццё ў даваенным Львове перарываецца прыходам Чырвонай арміі ды хваляй жорсткіх рэпрэсіяў. Расстрэл бацькі, ссылка ў Сьбір разам з мамай і сястрой, хваробы, голад і холад. Дзяўчынку выратавала бязьмежная самаадданасьць маці, якая ня толькі ўратавала жыццё дочкам, але і забясьпечыла ім адукацыю, выхавала ў духу любові да Польшчы і польскай культуры. Дзякуючы матчынаму клопату і ўласным талентам ды працавітасьці Эльжбета Смулкова пасля вяртаньня з Савецкага саюзу ў Польшчу змагла скончыць гімназію і ўнівэрсытэт.

Марэк Зюлкоўскі

Жыццё ў камуністычнай Польшчы, магчыма, не было такім трагічным, як у СССР, але праблемаў хапала. У навуцы часта ішлі ўгару ня больш таленавітыя, а тыя, хто меў належныя погляды і падтрымку. Натхнёная сваімі настаўнікамі, выбітнымі польскімі славісткамі Галінай Турскай і Антанінай Абрэмбскай-Яблоньскай, прадметам сваіх дасьледаваньняў Эльжбета Смулкова выбірае дыялекталёгію, найменш палітызаваную з навуковых галінаў, якія можна было выбраць для напісаньня доктарскай працы.

Вывучэньне беларускай мовы ды яе дыялектаў робіцца для Эльжбеты Смулковай галоўным захапленьнем і навуковай

спэцыялізацыяй, у якой яна ня мае сабе роўных. Яна езьдзіць у навуковыя выправы ў Савецкі саюз, які так жорстка абышоўся з яе сям'ёй. Здабывае калег і сяброў сярод беларускіх мовазнаўцаў, а яны з часам пачынаюць трактаваць яе як сваю.

Абвяшчэнне незалежнасці Беларусі праф. Эльжбета Смулкова ўспрыняла з вялікай надзеяй і радасцю. Гэта яна была тым чалавекам, які будаваў падмурак афіцыйных дачыненняў паміж нашымі дзяржавамі. У пару, калі яна кіравала польскім дыпляматычным прадстаўніцтвам у Менску, была сфармаваная практычна ўся палітычная і юрыдычная база польска-беларускіх дачыненняў. Эльжбета Смулкова была першым — і дагэтуль адным з нямногіх — замежным амбасадарам у Менску, хто свабодна размаўляў па-беларуску, часам нават ставячы гэтым у няёмкае становішча прадстаўнікоў улады. Час яе працы ў Менску — гэта і час найвышэйшага развіцця сувязяў Польшчы і Беларусі.

Я меў надзвычайны гонар працаваць пад кіраўніцтвам праф. Смулковай у Амбасадзе Рэспублікі Польшчы ў Менску. Гэта была і незабыўная лекцыя ведаў пра Беларусь, і навучаньне этычнаму кодэксу працы дзеля дзяржавы ды іншых людзей, які захавалі прадстаўнікі даўнейшай інтэлігенцыі.

Эльжбета Смулкова не забываецца на Беларусь і выйшаўшы на пэнсію: надалей дзеліцца сваім досьведам з новымі пакаленьнямі беларусістаў у абедзвюх краінах. Я перакананы, што пасеянае ёю зерне яшчэ доўга будзе прыносіць багаты плён у выглядзе шматлікіх публікацыяў і чарговых пакаленняў дасьледнікаў. Цешуся таксама, што дзякуючы гэтай кнізе, напісанай беларускім аўтарам, пра навуковую і дыпляматычную працу праф. Смулковай уведае больш людзей у самой Беларусі.

Зьгучу захапляльнага чытаньня, а Пані Прафэсару яшчэ раз дзякую за натхненьне, за пабуджэньні глыбей пазнаваць Беларусь і наагул польскую ўсходнюю палітыку ў розных яе аспэктах.

*Марэк Зюлкоўскі,
намесьнік міністра замежных
справаў Рэспублікі Польшчы.*